Het bisdom komt tezamen

Mgr. Punt vult de kannen met oliën tijdens de chrismamis
Foto: Jan Jaap van Peperstraten

Ieder jaar op de woensdagavond voor Pasen komen dopelingen, vormelingen en andere gelovigen uit het hele bisdom naar de kathedraal in Haarlem om de chrismamis bij te wonen. Wat gebeurt er precies in die bijzondere viering?

In een volle kathedraal worden ieder jaar op de woensdagavond voor Witte Donderdag voor het hele bisdom de oliën gewijd. Naast dopelingen en vormelingen komen ook vertegenwoordigers van alle parochies en van verzorgingshuizen en andere zorginstellingen, pastoraalwerk(st)ers, diakens en priesters naar deze viering. Het is voor velen een avond van verbondenheid met elkaar en het bisdom. Bisschop Punt noemde het eerder "het hoogtepunt in het leven van het bisdom". Want op één avond in het jaar, vlak voor het Paastriduüm, is de onderlinge verbondenheid van alle gelovigen in het bisdom zichtbaar aanwezig. Voor de priesters en diakens is deze vigiliemis (avond voor een hoogfeest), die verbonden is met Witte Donderdag, ook een feestelijke avond, omdat ze in deze plechtigheid hun wijdingsbeloften hernieuwen. En natuurlijk vanwege de gezellige borrel naderhand...

Vormelingen uit alle windstreken

Niet alleen priesters komen in groten getale naar de kathedraal, het is een traditie geworden dat vormelingen uit alle windstreken van het bisdom naar Haarlem afreizen voor de oliewijding. Dit jaar mogen de vormelingen uit Hilversum en de KAN-parochies ook meehelpen tijdens de mis, met onder andere het aanreiken van de kruiken met olie, het voorlezen van een voorbede of het lezen van de eerste lezing. "Het blijft ieder jaar weer een bijzondere viering", vertellen Willeke en Marianne, beiden vormselbegeleiders uit Nederhorst den Berg. "In deze viering is zoveel te zien en te beleven. Allerlei symbolen en rituelen waarover we hebben verteld, zien de vormelingen nu terug. En helemaal speciaal is het dat de olie wordt gewijd waarmee de vormelingen zelf zullen worden gevormd." Vaak mogen de vormelingen de heilige oliën mee terugnemen naar de parochie. Zijn er geen vormelingen, dan is er meestal wel een parochiaan die de flesjes meeneemt. Vaak worden de flesjes met heilige olie in de paasnacht overgedragen aan de voorganger in de viering. "Dit is een uniek moment en zo mooi wanneer de vormelingen in de paasnacht de olie naar voren komen brengen", vertelt diaken Bert van Wilgenburg, die wegens zijn naderende pensionering dit jaar voor het laatst met de vormelingen naar Haarlem afreist. "Het is fijn om te zien dat ze er zijn. Iedereen in de kerk ziet dat het geloof doorgaat."

> **Het chrisma verwijst direct naar Christus zelf, die de gezalfde van God is**

Drie oliën

Dit laat gelijk de verbondenheid zien tussen de oliewijding en het Paastriduüm. Nog weleens komt de opmerking: waarom moet dit allemaal in die week voor Pasen gebeuren wanneer iedereen toch al zo druk is? Voor het antwoord moeten we terug in de tijd. Het is een aloude traditie dat er in de Paasnacht wordt gedoopt. Voor de doop is naast water ook olie nodig om de dopeling te zalven. Om iedere parochie van heilige olie te voorzien, is ervoor gekozen om die in de ochtend van Witte Donderdag of de avond ervoor te wijden. Het wijden van de heilige oliën is namelijk voorbehouden aan de bisschop. Op één avond worden drie oliën gewijd voor het gehele jaar. Deze oliewijding wordt ook wel de chrismamis genoemd. De naam wordt ontleend aan het chrisma, de olie die onder meer wordt gebruikt voor de zalving bij de sacramenten van doopsel, vormsel en de wijding tot priester en bisschop. Zoals de naam van deze geparfumeerde olie al zegt, verwijst het chrisma direct naar Christus zelf, die de gezalfde van God is. Daarnaast vinden tijdens de chrismamis twee andere zegeningen plaats. Dat is de zegening van de olie voor de geloofsleerlingen, waarmee de volwassenen tijdens hun voorbereiding op het doopsel worden gezalfd. Ook wordt de zegening uitgesproken over de ziekenolie, bestemd voor de ziekenzalving. In totaal krijgen alle parochies drie kleine flesjes mee: van iedere olie één.

Bijzondere momenten

Tijdens de chrismamis zijn er twee momenten die altijd veel indruk maken. Na de preek verzamelen alle priesters en diakens zich voor het hernieuwen van hun wijdingsbeloften. Misschien wel een beeldbepalend moment waarop de onderlinge verbondenheid zichtbaar wordt. Daarna volgt een toelichting op de oliewijding. Vervolgens komen de vormelingen naar voren in een processie met grote kannen, en bieden de oliën aan. De kannen worden neergezet en dan gebeurt er schijnbaar niets.

Er wordt gezongen in een soort mantra – korte namen en een gezamenlijk antwoord. Het is een litanie van heiligen die ieder jaar wordt gezongen. Soms zie je even een blijk van herkenning als een bekende naam van een heilige wordt genoemd. "Hé, Martinus, zo heet de kerk in Ankeveen ook", fluisterde een vormeling eens verrast.

De gezegende oliën worden in kleine flesjes gedaan, voor iedere parochie een setje
Foto: Jan Jaap van Peperstraten

Maar ook exotische namen passeren de revue. De heiligen worden in stelling gebracht om de olie voor het vormsel extra krachtig te maken. Dan volgt de zegening van de oliën. Voor iedere olie is een eigen zegengebed. Die van de olie voor de zieken en de geloofsleerlingen zijn kort, terwijl de wijding van het chrisma wel twee pagina's in het misboekje beslaat. Na deze wijdingsceremonie gaan de kannen in processie naar achter in de kathedraal; de olie wordt in kleine flesjes gedaan en na de viering uitgedeeld.

Selfie

Tot slot is het voor de vormelingen achter in de kathedraal wachten op twee dingen. Allereerst natuurlijk het doosje met de heilige oliën. En daarna: een selfie met de bisschop of de hulpbisschop. Voor diaken Bert is dit de laatste chrismamis met de vormelingen. Maar de traditie van de oliewijding in aanwezigheid van de vormelingen gaat ook na zijn pensionering verder. Een traditie die waardevol is en blijft. Een fijne gedachte! "Nu we de olie hebben, zijn we er klaar voor", zei een van de ouders die eens meereden. En dan gaat ieder weer terug naar zijn eigen parochie. Auto's starten, mensen vertrekken en de olie verspreidt zich langzaam over het bisdom. ■

Maurice Lagemaat